

2025-08-21

Anders Österberg m.fl. (S)
Clara Lindblom m.fl. (V)
Lennart Tonell (MP)

Skrivelse om muddermassor

Hjorthagen ingår i stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden, där planering pågår för cirka 12 000 nya bostäder och cirka 35 000 nya arbetsplatser. År 2001 tecknades ett avtal med dåvarande Fortum Energi (idag Stockholm Exergi) gällande övertagande av mark i Hjorthagens gasverksområde i samband med nedläggning av stadsgasproduktionen. Övertagandet av marken innebar även att staden övertog ansvaret för den miljöskuld och därigenom det behov av sanering som gasproduktionen orsakat.

De första bostäderna började byggas våren 2011. I Hjorthagen finns idag drygt 3 000 nyproducerade lägenheter. När utvecklingen längs Husarviken når Ropsten kommer Hjorthagen att ha fått 14 000 nya invånare i drygt 6 000 nyproducerade lägenheter. Det planeras att tillskapa ny mark för hus och gator i Kolkajen genom utfyllnad i Lilla Värtans vattenområde. För utbyggnader i vattnet och hantering av förorenade sediment har en ansökan för vattenverksamhet lämnats in till mark- och miljödomstolen i april 2023. Ansökan avvisades i mars 2024 och en ny kompletterad ansökan skickades in under år 2024.

Området i delprojekt Kolkajen är kraftigt kontaminerat från tidigare sidoverksamhet till gasverksproduktionen. Markreningen är ett nödvändigt arbete oavsett framtida användning av området då föroreningar från obehandlade massor riskerar att spridas med grundvattnet till omgivande miljöer. Saneringen av mark är en direkt förutsättning för exploateringen av hela Hjorthagen för att stadens invånare ska kunna ha tillgång till kajen ner mot lilla Värtan.

Inom Kolkajen planeras 1 300 nya bostäder, 2 förskolor och cirka 7 000 kvadratmeter lokaler för handel, kultur och centrumfunktioner samt parker, torg, kajer och ett allmänt bad. Etappen ligger utmed Husarviken och Lilla Värtan och gränsar till Gasverket som blir ett nav för kultur och upplevelser men också stadsdelsservice. På andra sidan Husarviken ligger nationalstadsparken med sina stora grönområden.

Enligt exploateringskontoret behöver bottensedimenten i Kolkajen och Ropsten muddras för att konstruera den utbyggnad som möjliggör fler bostadskvarter, bad och rev för fiskar och andra vattenlevande djur. Sanering av föroreningar på land och i grundvatten har pågått i flera år och föregåtts av beslut i kommunfullmäktige.

Bottensedimenten utanför Kolkajen består av djupa lager av lös gyttja och lera med dålig bärighet och olika föroreningsgrad. Den största delen av sedimenten innehåller lägre grad av föroreningar men det finns också sediment med stor föroreningsgrad. Sedimenten med högst grad av föroreningar (tillståndsklass 5) kommer att hanteras särskilt och tas till deponi.

Den metod som exploateringskontoret föreslagit innebär att sedimenten med tillståndsklass 1–4 avses att placeras i en av fyra djuphålor som finns beskrivna i samrådsunderlaget.

Utredningen av vilken plats som är mest lämplig beaktar flera aspekter såsom vattendjup, avstånd till grundområden med höga naturvärden och till andra skyddade områden, andra känsliga verksamheter som skulle kunna störas vid genomförandet (till exempel vattenintag och badplatser), sjöfart, strandskydd och bottenförlagda ledningar.

I ansökan enligt miljöbalken ska förslag till villkor tas fram, så som siltgardin, grumlighetsmätningar och lämplig säsong. Efter kompletteringsbegäran och huvudförhandling ska mark- och miljödomstolen slutligt fastställa skyddsåtgärder och villkor i en miljödom och ett kontrollprogram kommer att tas fram till genomförandet.

För bottensediment med tillståndsklass 5 föreslår kontoret metoden frysavvattning innan massorna körs till godkänd mottagningsanläggning. Frysavvattning innebär att sedimenten fryses för att avskilja vatten och därmed minskas mängderna och transporter till deponi.

Muddring görs regelbundet i farleder och hamnar för att upprätthålla djupet. Därtill sker fördjupningsmuddringar när man vill anpassa för större fartyg. Ofta innehåller massorna lera vilket starkt begränsar möjligheten att nyttja dem i anläggningsarbeten. Placering på havsbotten är därför ett vanligt alternativ för att hantera muddermassor som inte är starkt förorenade.

Samrådet gällande detta ärende har pågått under juni 2024. Under vintern och i början av året har även ett tilläggsamråd genomförts. Totalt 123 stycken har inbjudits i samråd under år 2024, varav 60 myndigheter/organisationer och 63 fastighetsägare. Ytterligare dialog har förts med de berörda markägare som efterfrågat, bland annat Värmdö kommun och ägaren till platsen för placering vid Askrikefjärden, och då djuphålorna ligger i allmänt vatten har dialog och rådighet förts med Kammarkollegiet.

Samrådet är en del av ansökningsprocessen. Ansökan gäller dels tillstånd till muddring och övertäckning i vattenområde med mera för efterföljande bebyggelseutveckling i Stockholms stad, dels dispens för placering av muddermassor. I samrådet har berörda möjlighet att yttra sig. Samrådssynpunkterna kommer att beaktas i det fortsatta arbetet och bemötas i en samrådsredogörelse. Samrådsredogörelsen och en miljökonsekvensbeskrivning bifogas sedan ansökan till mark- och miljödomstolen som lämnades in våren 2025.

Havet är ett av våra viktigaste ekosystem och det är begripligt att medborgare och olika aktörer förväntar sig att Stockholm öppet och tydligt prövar och analyserar de olika alternativ som står till buds. Muddring är uppenbart nödvändigt i detta, och i andra, sammanhang. Hantering av de massor som finns har såväl olika ekonomiska som miljömässiga konsekvenser. Vi anser att exploateringskontoret inte tillräckligt tydligt för nämnden, och allmänheten, redovisat alternativa lösningar och konsekvenser av andra alternativ. Den process som nu pågår med samråd kan säkerligen bidra till att ge mer information om hur muddringen kan göras på bästa sätt och hur muddermassorna kan hanteras på bästa sätt men vi anser att även staden självt har ett ansvar för att tydliggöra många av de frågor som nu diskuteras.

Vi är givet dessa hittills otillräckliga analyser tveksamma till den metod som exploateringskontoret har valt och anser att vidare arbete med frågan bör pausas tills frågorna besvarats. Vi anser därför att kontoret behöver återkomma till nämnden, senast i oktober, med svar på ett antal frågor som listas nedan och att nämnden utifrån detta underlag kan avgöra om ansökan till mark- och miljödomstolen ska dras tillbaka för ett större omtag på frågan.

Vi vill därför att exploateringskontoret återkommer till nämnden med en analys av följande frågor:

- Går projektet att genomföra utan att muddra, exempelvis genom annan byggteknik?
- Går det att genomföra endast vissa delar av projektet som inte kräver muddring?
- Går det att omhänderta en större andel av massorna genom deponi istället för placering i havet? Vad skulle de ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av detta bli? Finns det möjlighet att med sjötransport forsla muddermassor till deponi på land?
- Hur kan vi vara säkra på att placeringen i havet inte rör upp den befintliga botten så att befintligt gift inte sprids, eftersom botten där placeringen planeras ske redan har höga föroreningsnivåer?
- Norra Djurgårdsstaden ska vara ett föredöme för hållbar stadsutveckling, hur går det ihop med att giftiga massor från just det projektet ska placeras i havet?
- Varför tar inte exploateringskontoret upp alla giftiga massor till deponi på land?
- Kommer den föreslagna placeringen att förstöra växt- och djurliv, samt bilden av skärgården som en ren miljö?
- Vad blir konsekvensen av att återta ansökan till mark- och miljödomstolen?